

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehac nunquam
in lucem prodire

Complectens Sanctos Mensivm || Ivlii Et Avgvsti

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10261

De S. Hunegunde virgine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77405)

Quod cum beato viro ostendisset, ille manum super locum doloris posuit: statimque dolor fugatus, nusquam deinceps ad iniuriam hominis excitatus est. Hæc ipse, qui passus est, retulit. De his verò signis, quæ per virtutem sancti Iuliani martyris, Martinique confessoris beati, in eius manibus Dominus operatus est, pleræque in libris miraculorum scripsimus.

De hoc dicitur de devotio-
nem.

Post has verò & multas alias virtutes, quas Christo cooperante complevit, advenit Turones post festivitatem sancti Martini, ibique paululum commoratus, dixit nobis, se aut longæuo tempore adhuc in hoc mundo retineri, aut certe velocius dissolui. Et vale dicens, abscessit, gratias agens Deo, quòd priusquam obiret, sepulcrum beati Antistiti osculari promerisset. Cumque ad cellulam accessisset, testamento condito, ordinatisque omnibus, ac sancto Martino, Hilarioque Antistitibus heredibus constitutis, ægrotare cœpit, ac dysenteria morbo gravari. Sexta verò ægrotationis eius die, mulier, quæ à spiritu immundo sæpius vexata, à sancto emundari non poterat, ligatis per se à tergo manibus, clamare cœpit, ac dicere: Currite civis, exilite populi, exite obuiam martyribus, confessoribusque, qui ad excessum beati Aredij conveniunt. Ecce adest Iulianus à Brinate, Priuatus ex Mimate, Martinus à Turonis, Martialisque ab vrbe propria. Adest Saturninus à Tolosa, Dionysius ab vrbe Parisiaca, nonnulli & alij, quos cælum retinet, quos vos ut Confessores & Dei Martyres adoratis. Hæc cum in exordio noctis clamare cœpisset, à domino suo reuincta est. Quæ nequaquam potuit retineri, sed rumpens vincula, ad monasterium cum his vocibus properare cœpit. Moxque beatus vir spiritum tradidit, non sine testimonio veritatis, quòd sit susceptus ab Angelis. Mulierem nanque in exequijs suis, cum alia muliere nequiori spiritu vexata, ut est sepulcro reclusus, à nequitia infesti dæmonis emundavit. Et credo, quòd ob hoc, Dei nutu eisdem in corpore positus non potuit emundare, ut exequia illius hac virtute glorificarentur. Post celebratum verò funus, mulier quædam rictu patulo sine vocis officio ad eius accessit tumulum: quo osculo delibato, elocutionis meruit recipere beneficium.

Nota sancti
viri deuoti-
onem.

Defunctus
duas sanas
dæmonia-
cas.

VITA S. HVNEGVNDIS VIRGINIS, AB EPI- SCOPO QVODAM, VT APPARET, ANTE ANNOS

sexcentos conscripta, cuius nomen vetustus MS. Codex non habuit.

*Stylum obscuriorem mutauit passim F. Laur. Surius,
adiecto ad marginem capitulum numero.*

AUTHORIS PRAEFATIO.

BEATORVM ac venerandorum Patrum scripta memorabilia, quibus membra & versutias callidi hostis, Euangelico accincti gladio, confecerunt, interiorem hominem nostrum diuinis perfundunt eloquijs: nec minus exteriorem & corruptibilem, quadam sermonis difficultate impeditum, materna eademque virginea excitat & confirmat collatio. Ex his enim genus victoriae extitit egregium, quo diabolus vnà cum suis armis, omni est dominatum exutus: quòdque primis parentibus vitæ excidium attulit, per id rursus in suum augmentum caelestis patriæ regnum profecit. Eadem planè natura, quæ viro obrulit gustum pomi exitialis, per sanctas virgines exempla præbuit à vitijs sese continendi: quæque primùm facile consensit, ut caderet, essetque calamitatis & miseriae mater: postea per Christi gratiam fortiter restitit, ut prostrato malo dæmone, soror & mater Saluatoris, gratuita eius electione fieret. Ad hanc diuinæ gratiæ sortem admissa beatissima Hunegundis virgo, ex immaculato diuini fontis vtero renata, & in Catholicae matris Ecclesiae sinu educata est. Cuius pauca quædam vitæ gesta scribenda suscepi, quemadmodum à fidelibus hominibus accepi. Obsecro autem, ut me peccatorum principem, & vltimum sacerdotum, vestrarum precum suffragijs adiuuetis, ut sanctus mihi spiritus adesse dignetur, qui & facinorum nostrorum maculas diluat, & linguam ad explicandas virginis res gestas efficiat disertam.

Gen. 3.

Augusti 25.
Cap. 1.Francia san-
ctorum ho-
minū ferax
Psal. 44.Hodie dici-
tur S. Quin-
tini oppidū.

Cap. 2.

S. Eligius
Nouiomēsi
Episcopus:
eius vita ha-
betur tomo
6. prima De-
cembris.Virginum
fructus cen-
tesimus.

Cap. 3.

Priori spon-
so defuncto
alteri nolēs
despōderat
Hunegūdis

Canr. 1.

Ibidem.

Cap. 4.

Sponsū auo-
cat à nupti-
js.
Psal. 31.

VMMA & incomprehensibilis diuinitatis providentia, cum sua omnipotenti virtute mundi principem debellare, eiusque machinas prorsus elidere & profligare institueret, non solum potenter illum vicit, eiusque spolia abstulit: verumetiam ijsipsis spolijs pro sua misericordia eam praestitit fragrantiam, ut sordidissimi hostis dominia contriuerint, factaque sint praecleara Christi luminaria, quae fuerant antea tenebrosa & obscura. Atque hoc ordine mundi Principis scepra crudelissima mutantur, omnis portio tenebrarum cum suis satellitibus tanto iurare dissipatur, oritur per orbem terrarum noua lux & gaudium, submitunt mortales colla sua Regi regum, paulatimque à solis ortu usque ad occasum, Christi imperium propagatur. In quibus Francorum gens, multis egregijs facinoribus conspicua, nec paucis triumphis celeberrima, tamen tardiùs ad Christi religionem accessit, ubi eius perferit clementiam, passim religione incrementa, multam eamque sanctam Deo Patri prolem edidit: ex cuius sacratissima propagine, sancta mater & virgo, Christi Ecclesia dilatata est, quae oblita populum suum & domum patris sui, Trinæ Vnitati sinum cordis aperuit, vnde sibi praepotens Dominus impollutam familiam consecraret. Atque in ipsa Franciæ tellure pagus Veromandensis seu Veromanduorum, quem clarissimi martyris Quintini suffragia ornant, summopere id expetebat, ut posset offerre Deo munus gratum, in odorem suauissimum.

In eius pagi villa, quam Lembaidem vocant, sancta virgo Hunegundis nobili stirpe genita est, parentibus non modò genere claris, sed etiam Christiana religione initiatis. Eam è sacro fonte serunt susceptam ab Eligio Nouiomeni ac Veromandensi Episcopo: ubi immortalis sponsi accepit arrham, vestemque preciosam, immortalitatis insignibus candidatam, passionisque triumpho illustrem, & castæ dilectionis regiam atque sacerdotalem, sed mysticam, coronam. Vbi etiam in septem baptisterij gradibus, septem adeptæ est dona spiritus sancti, Episcopali benedictione confirmata, & sacro chrismate delibuta. Quibus vndique fulcita, ita per septena dierum curricula sancta puella viuere studuit, ut septies septem audis accessionibus, monade adiecta, iubilei fructum in praesenti vita perciperet: eoque corpore & anima duplicato, post peractum vitæ cursum, fructum carperet centesimum, sanctis virginibus consecratum.

Cum esset autem, ut diximus, claris orta natalibus, in ipsis incunabilis aiunt eam cuidam desponsatam fuisse, qui pari esset generis claritudine. Sed quia sponsus celestis eam sibi seruare constituerat, occulto Dei iudicio, ille morte subtrahitur est. Postquam autem sancta virgo adoleuit, essetque liberali atque eleganti vultu, Eudaldus quidam, homo nobilis, eam sibi despondit, multis ei collatis muneribus, mancipijs & villulis. Qua in re licet à parentibus inuita cogere, at tamen vultu placido & mente casta id perferens, iam secum animo meditabatur, quemadmodum se & dotem suam Christo sponso offerret, fieretque sanctimonialis in beatissima matris Virginis monasterio, capitis insignita velamine, ut cum veri Regis sponsa posset etiam ipsa illud ex Canticis dicere: Nigra sum, sed formosa, filie Hierusalem: ideò dilexit me Rex, & introduxit me in cellaria sua. itemque illud: Nolite me considerare, quod fusca sim: quia decolorauit me sol. Talis intentio, tamque praecleara cogitatio versabatur perpetim in puellari pectore, flosque virginæ matris ex sancta redolebat virgine, multaque virtutum charismata ex virgineis elucebant profectibus.

Porro autem cum iam sanctum mentis suæ propositum in opus conferre vellet, sapienti vsa consilio, sponsum qua potuit arte tentauit blanditer emollire, & quadam mellita ingenij dexteritate ab amplexibus omninò auocare, ita eum blandissime compellans: O dulcissime atque amantissime sponse, quando Christianissimis & orthodoxis sumus parentibus prognati, non decet nos libidinosis commixtionibus pollui, perinde ut gentes, quae ignorant Deum, & sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Placeat tibi, obsecro, salutare consilium meum, dictisque assensum meis, atque inter nos perquiramus, quemadmodum possit Deo gratum effici coniugium nostrum,

nostrum, & non terrena ex nobis, sed cælestis soboles procreari. Mihi quidē hoc consultum videtur, nec dubito vtilitatis habere plurimum, si Apostolorum principem inuisamus, & loca sancta perlustramus, vt Apostolica munitis benedictione eueniat vita longa, salus continua, opulencia in rebus, fecunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace. O te beatam virginem, o superni Regis sponsam: quæ cum sis deuota Deo, optare te dicis, vt floreat tibi mūdus, qui iam aruit in pectore tuo, quemque toto animo contemnis, haud secus atque stercus putidissimum. Quid multa? Itā quidem sponsi sollicitudo delusa est, & nuptiarum prorogatus dies: sumptusque apparatus destinati nuptijs, in res itineri necessarias conferuntur. Cum enim esset virgo tenerima, & tam ætate quàm voluntate necdum nubilus, sponsus verò Christum coleret, & animo religiosus esset, consensit virgini: cœpitque etiam ipse author esse & horrat itineris suscipiendi, sperans euentura ea omnia, quæ illa commemorauerat.

Omibus igitur, quæ profecturis essent necessaria, cōparatis, gratias agentes Deo, dant se itineri: & sponsus quidem extrinsecus latabatur pompa seculari, virgo autem intrinsecus longè vberius spiritali perfundebatur iucunditate: quod cerneret Christum sponsum suum omnia sibi prospera tribuere, cui iam fide vera, spe firma & integra charitate, se deuouerat perpetuò seruituram: quem etiam intrā se tacitis precibus pulsabat, vt cor & corpus ipsius seruaret immaculatum, nè illecebrosis mundi huius voluptatibus implicaretur. Orabat mens immotis labijs, & protegentem se Dominum cordis oculis contemplabatur. Simul etiam gratissimis alloquijs beatorum legiones Angelorum, vt sibi opem ferrent, deprecabatur, & sanctos omnes, vt sibi adessent, cum lachrymis obsecrabat. Exaudit verò Christus sponsam suam, & sua illam prosequens misericordia, maiora illi solatia adhibet. Sentit virgo adesse sibi sacrosancta præsidia, quæ ab omnibus in commodis defensam, cum omni corporis & fidei integritate ipsam Romam perducant. Quò cum peruenissent, & loca Urbis, orbis domina, perlustrarent, & sponsus quidem superbo apparatu, sodalibus vndique septus, diuersa sanctorum inuiferet pignora, illa vitans ambitiosum comitatum, sola ad Apostolorum limina accedebat. Sponso autem existimante eam præ multæ viæ lassitudine captare requiem, ipsa velut mente renouata & robustior effecta, omnia & intrā & extra Urbem oratoria inuisebat. Ille ruitura quandoquē mœnia oculis corporeis contemplans mirabatur: Hunegundis verò lucidas illas æternumque duraturas cælestis Hierosolymæ māsiones animo lustrabat: semperque patriæ cælestis amore ad Apostolorum limina in precibus, vigilijs, ieiunijs perseuerans, vix ad hospitium reuertebatur: spretisque rebus caducis omnibus, relicto sponso & eius sodalibus, pernox in oratione manebat, corpus vigilijs & inedia macerans, & omnia, quæ habere poterat, pauperibus erogans.

Itā nimirum monacha efficitur, quæ sponsa putabatur, terrestrisque copula cum pompa omni fastiditur, dum è supernis sedibus castitas virtutum regina diffunditur. Latabatur interim, tanquam iam possideret, quod diu concupierat: nec ad momentum indè abduci se passa est, quod tam celeriter esset adepta. Vbi verò dies aduenit Apostolicæ stationis, ad pedes Antistitis sanctæ & Catholicæ matris Ecclesiæ aduoluta, Christo suam offert virginitatem, ab illo defensam, exemplum imitata perpetuæ Virginis & matris eius: oratque Pontificem, vt capitis velamen sibi imponat, sub eiusdem incomparabilis Virginis matris patrocinio & famulatu victuræ. Eius verò piissimam intentionem & animi promptam deuotionem Pontifex cognoscens, mentemque eius diuinitus illustratam intelligens, tantam in puella sapientiam admirans, cum lachrymis dixisse fertur: Benedictus es Domine Deus omnium, qui in casti cordis & corporis virgineo toro tuum efficis domicilium, & in sexu fragili multa operaris admiratione digna. Te ergo laudent ora omnium. æquum est enim, laude & prædicatione pro huiusmodi efferre te Dominum vniuersorum. Equidem pro his te Domine æternum laudabo, & glorificabo nomen tuum in secula. Indè conuersus ad castam Dei virginem, Quæso te, inquit, filia, quam ob rem aut quibus ab oris huc ad nos accesseris, tum quo voceris nomine, & quæ sit gentis tuæ fides & religio, nobis explicato. Puto enim te nobilissima stirpe editam, & ab ipsa infantia Ecclesiasticæ disciplinæ literis eruditam. Tum illa mente & facie serenissima, vultu submisso, itā respondit: Si de gente mea, Pater & domine, quaris, equidem Franca sum natione: dicor autem Hunegundis, & in pago Veromandensi nata, indè huc adueni. Educata à parentibus Christianis, non solum contra meam, sed, vt arbitror,

Cap. 5.
Proficiscitur Romam cum sponso suo.

Religiose inuise Romam loca sacra.

Cap. 6.

Christo sua vouet virginitatem, petitque à Ro. Pontifice capitis velamen sibi imponi.

Romano Pontifici exprobat gentem suam &c.

arbitror, etiam contra Dei voluntatem iuuenulo desponsa sum: quem ego fugiens & deuitans, Christi me charitate vrgente, Christo duce & fautore, corpore integra sum & mente impolluta. Illi verò me deuoueo, qui creator est omnium, & fidem, quam nõsse cupis, illi integram conferuo. Quam si audire libet, exponam pater optime. etsi enim natione barbara sum, at eam tamen nos confitemur fidem veram atque sanctam, quæ in fine seculorum ab hac sancta Sede Apostolica & Catholica matre Ecclesia ad nos allata est. Sed dum tua sanctitas à nobis fidem exigit, videtur instat Saluatoris à Samaritana aquam petere: qui sanè illud scemina colloquium non respiciens, clam innuit, neminem à fide in qualibet regione excludi. Vndè etiam nos, quia fidem non erubescimus, non pudet Prouinciæ nostræ, cum Dauid iubeat omnes gentes plaudere manibus, & iubilare Deo in voce exultationis. & alibi dicat: Reminiscuntur & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ. & Dominus pro populo, qui vitulum adorarat, Moysi deprecanti responderit: Viuo ego, quia implebitur gloria mea vniuersa terra. & per Prophetam Malachiam testetur, A solis ortu vsque ad occasum, magnum esse nomen suum in gentibus. atque expressius etiam per Esaiam nos, quanuis belluinos & veneficos, se conuersurum promiserit: Nè meminere, inquit, priorum, & antiqua nò intueamini. quoniam ecce ego facio noua: Ponam in deserto viam, & in inuio flumina: Glorificabunt me bestia agri, dracones & struthiones.

A sede Apostolica fides in Gallias peruenit Iohan. 4.

Psal. 46.
Psal. 21.

Num. 14.
Malch. 1.

Esa. 43.

Cap. 7.

2. Cor. 5.

1. Per. 3.
Confessio fidei.

Deut. 6.

Cap. 8.

2. Cor. 1.

Rom. 10.

Cap. 9.

Mens pudica, sacrarium Spiritus sancti.

Proindè nos quoque in Dei misericordia vocati, & eius gratuita pietate redempti atque renati, etsi patriam secundum carnem nouimus, sed iam nunc non nouimus: quin potius semen Abraham fieri cupientes per fidem, terram nostram omnemque cognationem antiquam respuimus, incolas nos & peregrinos fatemur in terra, sicut & Patres nostri. Itaque quandiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino: quia regionem nostram, paradysum scimus esse, quem recuperauimus baptisate renouati, sanctæ & indiuiduæ Trinitatis confessione. Sed quia Apostolicis institutionibus admonemur, omnibus id poscentibus reddere rationem de spe & charitate, quæ in nobis est, gloriã fidei nostræ, tuæ beatitudini paucis expromemus. Credimus & confitemur absque principio & fine temporis, summum & incircumscriptum spiritum, vnum omnipotentem esse Deum, iuxta illud, quod ait Moyses: Audi Israel: Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Vnus est, inquam, Deus Pater ingenitus, vnus Filius vnigenitus, vnus Spiritus sanctus, ab vtroque procedens, patri & filio coæternus. Sed semper idem Pater Deus, Filius Deus, Spiritus sanctus Deus: ex quo omnia, per quem omnia, in quo sunt omnia, & sine quo factum est nihil.

Non autè sicut tres personas, ita & tres deos credimus: sed in tribus personis vnam Deitatem confitemur. Trinitatem sanctam credimus in subsistentibus personis: vnitatem verò, in natura & maiestate ac substantia Deitatis. Omne igitur, quod est, in duo diuidimus. Quicquid enim extra sacrosanctam Trinitatem est in calis, in terris & in mari, id creaturam esse dicimus: solum verò Deum, creatorem. Sed & filium Dei credimus in nouissimis temporibus conceptum esse de spiritu sancto, natum ex Maria virgine, carnemque naturæ humanæ & animam suscepisse: in eaque carne crucifixum, sepultum, resurrexisse à mortuis, ascendisse etiam in ea carne, sed alterius gloriæ, in calos, vndè eum iudicem venturum expectamus viuorum & mortuorum. Carnis quoque nostræ resurrectionem confitemur integram atque perfectam, in qua carne nunc viuimus & mouemur: atque in ea consecuturos nos vel pro rectè factis præmia iustorum, vel pro maleficijs & prauis operibus supplicia impiorum. Sed & peccatorum remissionem plenissima fide confitemur, & vclut alteram gratiam suscipimus, de qua Apostolus dixisse videtur ad Corinthios: Volui prius venire ad vos, vt secundam gratiam haberetis. Hic est nostræ fidei thesaurus, quem Ecclesiastico symbolo consignatum custodimus, quod in baptisino accepimus. Ità coram Deo corde credimus, ità coram omnibus hominibus ore confitemur, vt hominibus fidem suam cognitio faciat, & imago sua Deo testimonium reddat.

Hæc & alia permulta fidei sacramenta palam omnibus exponens Hunegundis virgo pijsissima, ijs absolutis, cõticuit. Tum venerabilis summæ & Apostolicæ Sedis Pontifex, non hominem, sed spiritum Dei, in castis visceribus habitantem, ista prolocutum sentiens, coram omnibus ita ait: Benedicte filia tu à Domino Deo exercituum, quæ in tua pura mente iucundū Deo preparasti habitaculum. Non oportet ergo sanctum contristari spiritum, cuius mens pudica sacrarium est. Et multum in te venerandus est summus

summus ille artifex, qui operatur omnia in omnibus, diuidens singulis, prout vult. ^{1. Cor. 12.} Eià ergò virgo casta & pudica, suscipe quod aeterno amori in te cumulando proficiat. Oblata tibi sub specie pietatis à corruptibili homine munera abiecisti: accipe nunc per nostram benedictionem tibi à Domino præstitam dorem, qua te Christi sponfam sempiternam cognoscas, & contemptis rebus labentibus, semper duratura gaudia apprehendas. Ille, quid tuo in animo geras, adspicit: quàm religiosè ipsius virgines imiteris, attendit. Itaque vt cum eius adolescentulis ab eo diligaris, summo opere contende, & in odorem vnguentorum eius curre vnà cum illis. ^{Cant. 1.} Semper illi pro collatis beneficijs gratias age: pro conferendis humiliter deprecare. Sint, quæso, affixa animo tuo, & in eorum cogitatione versare, quæ in illa vita beata obtinere appetis: vt cuius te sponfam profiteris in terris, eius amplexibus perfrui merearis in gloria sempiterna.

His dictis, velum capitis & reliqua in dumenta, corporis & animi castitatem, mundi que contemptum sua humilitate significantia, super altare sanctum composita, sanctus Pontifex benedixit, & pro more eam consecrans, impertita ei benedictione, Christo eam, sicut poposcerat, seruituram dedicauit, orans Dominum hunc in modum: Respice Domine super hanc famulam tuam, vt sanctæ virginis propositum, quod te inspirante suscepit, te gubernante custodiat. Sit in ea, Domine, per donum spiritus tui prudens modestia, grauis lenitas, casta libertas. Ferueat in charitate, & nihil extra te diligit. Laudabiliter viuere studeat, & laudari non appetat. Te timendo super omnia amet, & amando in omnibus timeat. Tu ei Domine sis gaudium, tu in moerore solatium, tu in ambiguitate consilium. In iniuria sis defensio, in paupertate abundantia, in ieiunio cibus, in infirmitate medicina. Quod est professa, custodiat, vt & hostem antiquum deuincat, & vitiorum sordes expurget: quatenus centesimo fructu cum decore virginali ac virtutum lampadibus exornetur, & ad electarum virginum consortium peruenire mereatur. Cumque omnes respondissent, Amen, sanctus Antistes deosculans caput sanctæ virginis Hunegundis, dimisit eam in pace.

At verò Eudaldus sponfus eius hæc audiens, cum se cerneret à virgine contemptum, ^{Cap. 11.} toto animo commotus, statuit eam gladio confodere. Sed veritus nè homicidij poena plecteretur, simul etiam Apostoli sententia territus, quòd non sit contristandus spiritus Dei, cuius sancta virgo erat domicilium, & quòd eum, qui templum Dei violauerit, disperdet Deus: poenitentia ductus, non fuit eam ausus contingere: sed missis nuncijs, separauit eam à consortio suo, solam illam relinquens, & etiam res tanto itineri conficiendo necessarias, ei subtrahens. At illa, humano destituta solatio, viriliter egit, & seipsam in Domino confortans: Dominus, inquit, regit me, & nihil mihi deerit. oransque, ait: Misericordia tua Christe, obsecro, præcedat & subsequatur me, vt merear peruenire ad optatum seruitium perpetuæ virginis & matris tuæ Mariæ. Atque ita solam se dedit itineri, in Gallias proficiscens, semperque sanctorum suffragia implorans. Ibat ergò per viam, perinde ac si iam in monasterio degeret, vel potius instar eremicolæ, Christo in remota solitudine famulantis. Diebus festis solo pane, ^{Vide virg. nis abstinentiam.} & aqua parcissima contenta: reliquis, pane cineribus permixto, & herbarum arborumque pastu defessum fouebat corpusculum.

Quod autem per eam Dominus voluit efficere miraculum, non est nostro silentio ^{Cap. 12.} tegendum. Cum Eudaldus, vt diximus, ferret ægerrimè se ab illa contemptum, & vellet quidem, sed non auderet, eam interficere: consilio cuiusdam comitis sui, cum magna celeritate ad paternam contendit domum, venditis & distributis illis, quæ possent suo pòdere iter retardare, vt citius rediret ad suos. Iam enim statuerat secum, omne sanctæ virginis patrimonium & res hæreditarias distrahare: quæ verò non possent vendi, ea prorsus destruere, & cum omni supellectili & mancipijs dissipare. Ibat ergò cum equis velocissimis expedito itinere: sed virginem sanctam, in cuius pectore morabatur Dominus sciens omnia, nihil huius latuit. Quamobrèm diuino permota instinctu, & Christi spiritu vegetata, vt erat pedes, alia pergens via, equos & currus eius omnes anteuertit: veniensque in patriam, omnia sua pro voto loco illi, quem vulgò Humolarias vocant, beatissimæ genitrici Dei, seque simul, vt cõcupierat, Christo illic seruituram obtulit. ^{Omnia sua largitur His molariens. cenobio.}

Porrò, post diu post Eudaldus secutus, rerum & facultatum eius omnium sibi ^{Cap. 13.} dominium vendicat, nesciens eas iam diuino cultui & sanctissimæ virginis Mariæ patro-

patrocínio mancipata & addita. Vbi autem id comperit, in sese reuerfus, secum tacitus & mirari & venerari cœpit, animaduertens quanta per virginem Dominus miracula fecisset. Mox igitur gratias & laudes Deo offert, quod ipsum ab improbo conatu represserit, nè peccaret in sanctam virginem, quod quæ subita morte ipsum furentem non extinxerit. Dignos proinde pœnitentiæ fructus faciens, non potuit reperire, quibus vel laudibus virginem afficeret, vel muneribus placaret, vt posset in eius admitti conspectum, & Christo illius precibus commendari. Tandem cum multa cordis & corporis humilitate coram beatissimæ matris Dei altari prostratus, veniam ab ea po-

Sponsus respicēs, veniam perit, & multa ei largitur.

poscit, orans, vt quem nolisset habere sponsum, dignaretur habere seruum: Quandoquidem, inquit, non me mortali aut corruptibili amatori postposuisti, nec mihi quemlibet vel potentem vel humilem sponsum, sed Regem seculorum & creatorem omnium prætulisti, tibi quæ caelestem sponsum in totum virginem assiciuisti, & me ipsum & mea propenso animo illi offero, & quæ olim tibi munera nuptiarum nomine largitus sum, ea tu tradas sponso vero Iesu Christo, vt in sororum & pauperum cedant alimoniam. Ego verò, dum spiritus hos reget artus, in rebus multis fidem me tibi procuratorem exhibebo: cum quæ obiero, facultates meas omnes & mancipia huius testamenti mei autoritate volo cedere in ius & honorem omnipotentis Dei, & sanctissimæ matris eius. Tu, quæso, virgo castissima suscipias hæc à me, & cadauer meum hoc in loco tumulandum curato, vt cum te sponsum & Rex immortalis in suum introduxerit thalamum, ego quoque nuptiali amictus veste, & agni niueo velere tectus, inter cœuias mensæ eius vel vltimus merear inueniri. His dictis, postquam impetrauit, quod voluit, cum sancta animi deuotione incolumis discessit: præstititque illi Dominus gratiam bene viuendi, eiusque vota ad optatum perduxit finem. Multo enim plura, quàm posceret necessitas, sacratissimæ virgini suppeditauit, institutoque xenodochio victum & vestes præbuit. Fultus deinde multimoda Christi virtute, in huiusmodi operibus vitam exigens suam, exutus est huius mundi contagij, audiuitque à Domino: Engē serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Propus verò in monasterio suo iussit sepeliri.

Matth. 27. Felix obitus sponsi eius.

Cap. 14.

Eo autem vita functo, arctiori se & seueriori vitæ tradidit, etiam cogitationes, haud secus atque mala opera, deplorans & castigans, crebrisque ieiunijs & vigilijs macerans corpus defessum, non ignorans ad salutem satis non esse cœpisse bene, sed qui perseverauerit vsque in finem, illum saluum fore. Atque in hac sancta animi meditatione & deuota fidei operatione moriens mundo, & viuens Christo, totum vitæ suæ tempus duxisse fertur, non raro illud cum Psalmista dicens: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: atque illud cum Apostolo: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Introduxisti enim me Christe in cellam vinariam, id est, in mysteria acerbissima passionis tuæ: & ordinasti in me charitatem, dum per dilectionem proximi, ad tuum amorem pertingere fecisti. Et quia læua tua, id est, præsens vita mihi subiecta est, amplexetur me (obsecro) dextera tua, id est, beatitudo æterna: vt & videri, & videre merear in Sion. Non defuit autem sanctis eius desiderijs superna pietas, sed longanimitas eius peregrinationem attendens, dum quodam die oraret extensis manibus, corporis magnis ardoribus & molestijs eam affici permisit. Non deerat autem illi solatia Angelorum & sanctorum omnium suffragia, quæ etiam in illa afflicta valitudine implorare non cessabat. Aderant autem ei vtriusque sexus permulti Christo seruientes, qui ex vicinis & lōginquis locis ad tantæ matris & virginis decessum cōuenerant, multo dolore & luctu occupati, quod se tanto solatio destitui viderent: tametsi non ambigerent, eius suffragia in cælis nunquam sibi defutura. At illa conuersa ad eos, qui illic assidebant, presbyteros, sacra Vnctionis oleum & Eucharistiā sibi petijt ministrari. Tandem Dominici corporis & sanguinis precepto viatico, roseo vultu & facie decora, regum Regi præsentanda in caelesti thalamo, iubet circumstantes psalmos Dauidicos promere: atque ex cilicio & cinere caput erigens, inter cætera dicebat: Adsum ego Christe ancilla tua: veni, obsecro, Rex pijsime, & me benignè suscipe. Cumque in huiusmodi voce ab hora noctis media vsque in tertiam diei horam persisteret, repente cum immenso lumine odor suauissimus illic diffusus est, irā vt præ splendore vix corroboreti. Aiunt verò etiam vocem pariter auditam, quam tamesi terrore consternati intelligere non potuere. Interim illa sancta anima s. Calendas Septembris

Ibidem.

S. Hunegundis ante mortem perit sibi sacra Eucharistiā & extremam vunctionem administrari.

Felix obitus eius.

migravit

migrauit ad Dominum, qui est solus sine principio, regnans in Vnitate & Trinitate perfecta, vnus idemque Deus, nunc & semper, & in omnia secula seculorum, Amen.

Cum autem diu sacrum corpus eius sub terra conditum iacuisset, quædam sanctimonialis, Berta nomine, miræ abstinentiæ, multæ patientiæ, paupertatis valdè studiosa, eximie humilitatis, misericordiæ operibus dedita, ieiunijs, vigilijs & precibus intentata, ex diuina reuelatione locum sepulturæ eius cognouit anno salutis nongentesimo quadagesimosexto, Ludouico regnante. Cumque immenso affecta gaudio, tantum thesaurum subito eleuare vellet, venerandus presbyter Giso, sanctorum pignorum Quintini & Victorici martyrum custos, casu superueniens, eam obiurgauit, dicens fas non esse, sine autoritate Episcopi sacrum corpus leuari. Ità ad dies trigintaduos intactus mansit sarcophagus iam apertus, apud quem diu noctuque sacris vigilijs incumbentes, Episcopi aduentum sustinebant. Quo spatio multa illic diuinitus sunt declarata miracula, atque ingens splendor perpetuo ad sacrum corpus perman- sit, ità vt à pectore virginis & fursum, pro sordibus pulueris nitentia relucere- rent fragmina margaritarum, & quibusdam clarissimis erumpentibus scintillis, adspicientium reuerberarentur obtutus. Tanta etiam ibidem sentiebatur odoris fragrantia, vt omnium nares ineffabili suauitate cõplerentur. Quicumque autem sacrum illud corpus intueri poterant, quocumque essent affecti morbo, ilico curabantur. Porro odoris il- lius semper crescebat suauitas. Inter cætera autem miracula, ipso die eleuationis sanctissimæ virginis, cum seuius morbus totum illum pagum adeo occuparet, vt vix esset domus, in qua non iaceret ægrotus, omnes illi cum eleuato sacro corpo- re simul è suis lectulis sani surrexere. Tandem enim accersito Rodulpho, Nouiomen- sis Ecclesiæ Archidiacono, postea eiusdem vrbs religioso Episcopo, & ex collegio be- arissimi martyris Quintini accitis Patribus, Gisione, Rotberto, alijsque plurimis, ma- gna pietate viris, peractis Missarum solènijs, itum est ad tumulum, ibidem etiamnum circa caput & pectus sanctæ virginis illo, quod diximus, cælesti lumine adeo coru- scante, vt nemo posset ad plenum intueri: leuatumque est sanctissimum corpus è se- pulcro, septimo Idus Nouembris. Libet his pauca adiungere miracula.

Cap. 15.
Quæ deinceps sequuntur, nos in compendium redeamus.

Nota de defuncto corpore virginis.

Morbi oēs viso eius corpore curantur.

Eleuatur corpus eius.

Cap. 16.

Pœna illorum, qui iniuriam eius monasterio irrogant.

Homines quidam improbi, suis viribus freti, audaci temeritate porcos suos in syl- uam monasterij sanctæ virginis Hunegundis adduxere, apud pagum Dedinicum in- gressi: & cum porcos illos pauissent, nolebant precium monasterio pro datis damnis persoluere. Ecce autem dum sic liberè vagantur per syluam, sancta Hunegundis illis apparet forma terribili, rogat quid ita auli sint syluæ ipsius fructus porcis suis deuo- randos præbere, concutit virgam, quam manu gestabat, & omnis ille porcorum grex præcipiti cursu fertur ad Humolariense monasterium, atque in pagum ingressi, per pla- teas & chortes sese separatim diffundunt: nec fuit quisquam vnquam, qui eos repe- teret. Ità factum est, vt porci, quorum pactum iusto precio domini illorum compensa- re nolebant, in ius cederent familiæ sanctæ Hunegundis. Eius rei hodieque multi testes supersunt.

Eodem ferè tempore nobilis quidam, Magenerus nomine, captus amore cuiusdã sanctimonialis eiusdem monasterij, more suo accessit ad monasterium, vt suam cum illa libidinem expleret. In ipso autem cœnobij atrio visibiliter ei apparuit S. Hune- gundis, & acerrimè illum obiurgans, sciscitabatur, quò tenderet. At ille ad vocem eius pudefactus, ad tempus se ab illo facinore cohibuit. At monacha lasciuia & petu- lans, contemptam se putans, callidè hominem ad se reuocat: ait non sanctam Hune- gundem ipsi apparuisse, sed quandam suam æmulam id simulasse. His inflammatus vir spurcissimus, alia via per apertum clam ostiolum ad eam ingredi conatur: sed rursus adest sancta Hunegundis, baculo eum verberat in inguine: fit miser exanguis, & cor- ruit: alienis manibus exportatus, cum eius coxa intumuisset, in eo dolore vitam fi- nit: sed tamen anno prius integro ante obitum coxa illa computruit. Pro eius cura- tione amici amplissima munera sanctæ Virgini obtulerunt, quæ tamen haud secus atque putentissima stercora reiecta sunt. Cum enim plurimos illi nummos offerrent, repentinus turbo ità illos dissipauit, vt ne vnus quidem vlli postea mortalium con- spectus sit.

Cap. 17.

Vide num ignoret sancti res hu- manas, si- mulque ob- serua pœnã volentis sa- cram viola- re virginẽ.

Anno Dominicæ incarnationis nongentesimo sexagesimoquarto in ipsis ferijs be- atæ Hunegundis, in villa, quæ dicitur Sasnulphe chors, messores frumenta secabant. Eos presbyter illorum Lantfridus crebro reprehenderat, dicens se interfuisse syno- do, in qua Rodulphus Nouiomensis Episcopus iussisset, sanctæ Hunegundis festum

Cap. 18.

Hinc potest
colligi ætas
Auctoris
huius.
Nota rem
prodigio-
sam.

deuotissimè celebrari. At illi se excusabant, quòd vicinos suos cernerent laboribus infudare. Itaque Rotgildis puella, presbyteri huius, sicut ipse nobis retulit, ex sorore neptis, colligebat spicas, quas illi messores relinquebant. Ecce autem dum se inclinabat ad eas colligendas, eam, quam primam sustulit, recenti sanguine madèrem conspicit. Admirans, vnde ille esset sanguis, reijcit spicam. Tollit alteram, tollit tertiam, quartam, quintam, & multas alias, & omnes videt sanguinolentas. Territa valdè, currit ad patrem suum, qui tum fortè in agrum exierat, indicat quid sibi acciderit. Pater ceu puellari leuitate ductam reprahèdit, iubet redire ad cœptum opus. Illa verò trepidante, sequitur eam pater, simulque plurimas colligit spicas cruore madidas. Inquirunt, num quis ex messoribus digito saucio sit. Illis obstupescens, & sanctè affirmantibus nullius esse læsam manum, quædam spicas Ecclesiam perferunt, offerunt presbytero, remque ei omnem exponunt. Ille ait, nisi certiora adferant documenta, se hominibus incredulis non ausum esse pro concione id indicare. Illo hoc dicente, quasi crassæ quedam lachrymæ, è spicis sanguineæ prorumpentes guttæ, in terram decidunt. Tum ille penè exanimis effectus præ timore, sicut priùs timuerat indicare illud populo, ita nunc multo etiam magis celare timet, nè sua negligentia tardius ad populi notitiam perferatur. Dato igitur signo, populum ad Ecclesiam conuocat, eius inobedientiam reprehendit, diuinum exponit miraculū. Illi audito tam insolito miraculo animis consternantur, ad agendam poenitentiam se promptissimos exhibent. Denique ab ecclesia egressi, circumquaque vicinis suis denunciant, nè deinceps vacent operi, sed ad ecclesiam se conferant, rem stupendam visuri. Exterrentur omnes, missa faciunt opera haud aliter, quàm si hostes imminentes fugerent: orant supplices, nè cælesti ultione plectantur. Interea rusticus quidam, Robertus nomine, in eadem villa frumentum excutiens, dum hæc ad ipsum perferuntur, proijcit è manibus flagellum, promittit se ab opere cessaturum. Sed homo ineptus, quasi id leuius esset, scopas arripit, conuertit in area frumentum. Mox verò brachium eius obrigescit, humique prostratus, clamat se reum, & ilicè è vita abiturum. Ea res superiorem timorem auxit. Presbyter verò circumquaque discurrens, sanguinolentas spicas vicinarum ecclesiarum presbyteris ostendit. Turbantur omnes, conuocatisque suarum parochiarum hominibus, cum Crucibus & cereis simul omnes nudis pedibus cum votis supplicibus, comitante etiam illo, cuius brachium obriguerat, & puella spicas sanguinolentas ferente, ad monasterium perpetuæ Virginis Mariæ & S. Hunegundis, properè contendunt: ibique prostrati, fatentur culpam suam, petunt humiliter, vt fratres pro ipsis Dominum deprecantur: quod etiam factum est. Eant iam, qui non credunt huic signo, & calumniantur illud pariter cum eo, quod iudè in sanguine patratum est in Aegypto sub Pharaone. Nos verò benedicamus Deum, qui mirabilis est in sanctis suis, qui dat virtutem & fortitudinem plebi suæ. Benedictus Deus in secula, Amen. Hoc cruentarum spicarum miraculum testatur author se suis oculis vidisse, quem satis constat ante annos sexcentos ista scripsisse.

Vult Deus
vt sanctorū
suorū festa
celebrētur.

Vltio cælestis in eum,
qui in S. Hunegundis
festo laborauit.

Exod. 7.

Psal. 67.

VITA SANCTI LVDOVICI, REGIS FRANCO-
RVM EXIMII, EXCERPTA, VT OPINOR, EX ILLA,
quam conscripsit Gaufridus de Bello Loco, ipsius Regis Confessarius.
Dictionem nonnihil expoluimus in gratiam Lectoris: & ad
marginem capitula adiecimus.

Augusti 25.
Cap. 1.
Hæretici
Albigenses.

Exemplum
insignis cō-
tinentiæ in
Rege.

BEATVS Ludouicus, Francorum pijsimus Rex, patrem habuit Ludouicum Christianissimum Regem, qui in Albigeo & Comitatu Tolosano hæreticos oppugnauit. In reditu autem lethali correptus morbo, die decimo ad Montem Penserium excessit è viuus mense Octobri, anno ab orbe redempto millesimo ducentesimo vicesimo sexto primo, vir vtrique benè Catholicus & sanctus. Nunquam corporis sui vllam admisit pollutionem, vnica vxore legitima contentus. Corpus eius exanime ad beati Dionysij Ecclesiam apportatum, iuxta patrem honorificè conditū est. In eius locū succe ssit filius primogenitus Ludouicus, Rhemus ab Episcopo Suessionensi, quòd Ecclesia Rhemensis tum pastore orbata esset,